

De basisprincipes voor het schrijven van een goed scenario

Stappenplan voor het schrijven van een scenario

Bij het maken van een film komt heel veel kijken. Het klinkt heel romantisch: "Ik werk bij de film.". Maar het is heel vaak keihard werken en soms tegen een magere beloning. Het financieren van films is tegenwoordig geen peulenschil. Om een film van de grond te krijgen moet je bij de bron beginnen: een goed idee en - daaruit voortvloeiend - een goed scenario. Zelfs de beste regisseur kan van een slecht scenario geen goede film maken, terwijl het wel heel makkelijk is om van een goed scenario een heel slechte film te maken. We beginnen aan een reeks artikelen over het maken van films en het eerste deel gaat over het schrijven van een scenario. Waar moet je aan denken? Wat moet je doen en wat niet? Hoe hou je het overzicht?

Kennis leidt tot bewondering

Enige jaren geleden verbleef ik een paar weken in Ladakh in het Himalayagebergte in Noord-India. Ik was daar om research te doen voor de speelfilm BARDSONGS, waarvoor ik het scenario schreef. Een lokale Boeddhistische monnik raadde mij aan om bij ieder voorwerp dat ik aanschouwde of ter hand nam even stil te staan bij het totstandkomingsproces ervan. Of het nu een mobiele telefoon, een koffer of een raam waar ik doorheen keek was, steeds vroeg ik me even af hoe en door wie het product in kwestie gemaakt was. En dat droeg in hoge mate bij aan mijn bewondering voor het product. Terug in Nederland heb ik deze gewoonte niet vol kunnen houden, maar het idee erachter is me altijd bijgebleven.

Iets dergelijks geldt ook voor mijn scenario-studenten wat betreft hun appreciatie van films die ze in de loop van de opleiding zien. Hoe meer ze begrijpen hoe complex en tijdrovend het is om een goed scenario te schrijven, hoe meer ze het bewonderen dat een film uiteindelijk tot stand gekomen is. Nu wil ik niet suggereren dat iedere film liefhebber een scenario-opleiding moet gaan volgen. Maar enige kennis van het vak scenarioschrijven zal zo goed als zeker tot verhoogd kijkplezier leiden. Om hiervoor een eerste aanzet te geven bespreek ik hieronder de tien stappen die genomen worden bij het schrijven van een scenario.

Stap 1. Een goed idee

Het idee bevat de film in notendop. Uit een goed idee kan reeds opgemaakt worden of er een hoofdpersoon of protagonist is en wie dat dan is. Ook benoemt het idee al de tegenstander of tegenkracht van de hoofdpersoon oftewel de obstakels opwerpende antagonist. Uit het idee wordt tenslotte ook duidelijk wat er op het spel staat ('at stake'), m.a.w. wat er gebeurt als de hoofdpersoon door toedoen van de antagonist onverhoopt zijn doel níet mocht realiseren

Stap 2. Premisse

De premisse beschrijft kernachtig de ontwikkeling die de protagonist gaat doormaken. Een ezelbruggetje is: de belangrijkste karaktereigenschap van de hoofdpersoon leidt tot de eindsituatie van de film. Ook wel: een negatieve karaktereigenschap van de protagonist leidt tot een crisis waarna de protagonist ten positieve verandert en alsnog zijn doel bereikt.

Voorbeelden:

De premisse van **The Godfather**:

Familieliefde leidt tot godfather-schap.

Toelichting: Michale Corleone staat ver van zijn moorddadige familie af. Hij heeft een niet-Italiaans vriendinnetje, is een oorlogsheld met vele militaire onderscheidingen, hij keurt de daden van zijn familie af. Maar...hij houdt wel zielsveel van zijn familie, vooral van zijn vader. Deze liefde zorgt ervoor dat hij steeds meer richting zijn familie getrokken wordt, totdat hij aan het eind van deel 1 zelf als godfather aan het hoofd van zijn familie staat.

Michael Corleone uit The Godfather

De premisse van **Jaws**:

Plichtsbesef leidt tot overwinning van interne (watervrees) en externe (haai) demonen.

Stap 3. Logline

De logline beschrijft het filmverhaal in het kort. De logline bevat bij voorkeur de titel en het genre van de film, benoemt de protagonist en de antagonist en geeft aan in welke periode en in welke arena het verhaal zich afspeelt. Als het goed is versterken al deze elementen elkaar en is de kracht van het verhaal door de logline heen voelbaar.

Een **Tag line** is nog niet aan de orde, die komt pas bij de distributie van een film van pas.

Voorbeelden:

De logline van **The Godfather**:

Een episch verhaal over een New Yorkse maffia familie uit de jaren 40 in hun strijd om hun positie te handhaven in een periode dat de jongste zoon steeds meer de taken van zijn vader overneemt.

De logline van **Jaws**:

Een sheriff met watervrees probeert een levensgevaarlijke haai te doden om zo zijn familie en het badplaatsje waar hij nieuwbenoemd is te redden.

Quint, Sherrif Brody en Hooper op zoek naar de haai in *Jaws*

Stap 4. Synopsis

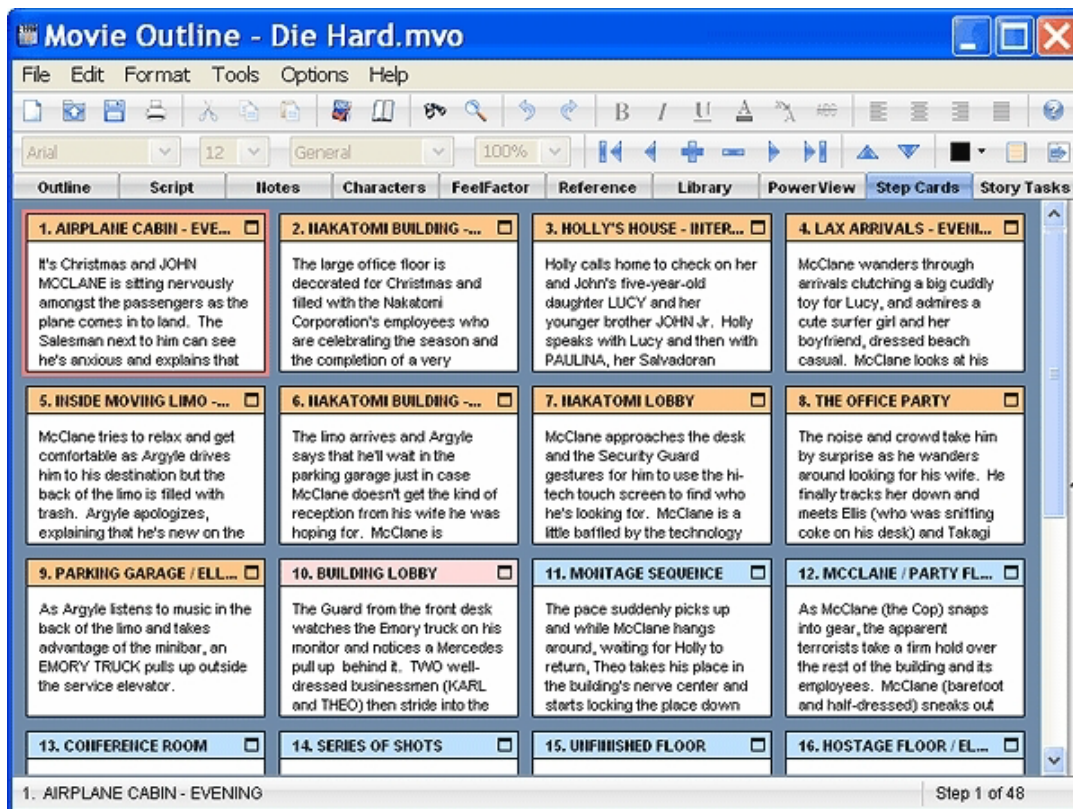
De synopsis beschrijft het verhaal in het kort, een half tot hoogstens een paar A4tjes. Het wordt duidelijk Wie de hoofdpersoon is, Waar het verhaal zich afspeelt, Wanneer het verhaal zich afspeelt, Wat – globaal – de inhoud is van het verhaal en Waarom het verhaal verteld moet worden.

Stap 5. Sequenties en scènes

Een scenario bestaat – meestal - uit acht samenhangende sequenties. En een sequentie bestaat op haar beurt weer uit een aantal samenhangende scènes. Een scène is hierbij een dramatische eenheid wat betreft tijd, plaats én handeling. Dus na iedere tijdsprong, na iedere verandering van locatie en na iedere nieuwe handeling, wordt in het scenario een nieuwe scène ingelast. Als alle drie veranderen, dus zowel de locatie, de tijd als de handeling, begint vaak een nieuwe sequentie.

Stap 6. Stepoutline

De stepoutline beschrijft kort iedere scène in – voorlopige – volgorde. Vroeger werd dit vaak gedaan met behulp van kaartjes, tegenwoordig gebeurt dit meestal op de computer. De ketting van scènes die zo ontstaat geeft inzicht of en hoe de spanning tijdens de hele film kan worden vastgehouden. Ook komen zo overbodige scènes of ontbrekende scènes aan het licht.

Stepoutline *Die Hard*

Stap 7. Treatment

Als de scènes vervolgens verder worden uitgewerkt, met een beknopte beschrijving van de situatie en van de handelingen, echter nog zonder dialogen, dan spreken we van een treatment.

Stap 8. Dialogen

Het gaat hierbij niet zozeer om de tekst – wat iemand letterlijk zegt - maar veeleer om de subtekst – wat iemand bedoelt of met zijn tekst wil bereiken. Als tekst en subtekst niet hetzelfde zijn, zorgt een dialoog voor een extra laag spanning. Denk echter eerst aan het visuele en de opbouw van de scène alvorens aan dialogen te beginnen.

Als voorbeeld is een stuk uit het scenario als bijlage toegevoegd

The Godfather.

Toelichting: Bijna aan het einde van de film vraagt Kay aan Michael of hij gelogen heeft. Michael antwoord ontkennend, terwijl de kijker weet dat hij wel liegt. Maar Michael wil hiermee aangeven dat Kay hem met rust moet laten en dat hij niets met haar te maken wil hebben. De tekst en subtekst zijn hier duidelijk niet hetzelfde, en de dialoog zorgt hier voor een extra laag spanning.

Stap 9. Scenario of script

Als tenslotte de dialogen aan het treatment worden toegevoegd en de scènes nog iets verder en gedetailleerder worden uitgewerkt, spreken we van een scenario of script.

Stap 10. Schoonheid

Uiteindelijk gaat het erom dat een maker vanuit zijn hart iets te vertellen heeft en dat op visuele wijze wereldkundig wil maken. Streven naar schoonheid moet daarbij altijd centraal staan. Of die schoonheid nu theoretisch onderbouwd is of niet.

Slotopmerkingen

Bij documentaires spreken we soms ook van een documentaire plan. Sowieso worden in documentaires-scenario's de dialogen meestal niet tot in detail uitgewerkt maar worden ze slechts in aanzet benoemd. Voor documentaire volstaat daarom vaak een treatment.

Het schrijfproces van een scenario is overigens geen lineair proces maar veel meer een cyclisch proces. Het kan bijvoorbeeld gebeuren, dat bij de tweede versie treatment of scenario blijkt dat er op logline- of premisse-niveau iets nog niet helemaal goed is uitgedacht. Ook kan een schrijver er dan soms achter komen dat het idee niet deugt, maar dat is dan wel rijkelijk laat.

Mocht dit stukje theorie smaken naar meer, dan kan altijd nog gekozen worden tot het volgen van een scenario-opleiding of op zijn minst tot de aanschaf van een of meer van onderstaande boeken. Dit artikel is gedeeltelijk afkomstig uit het boek door Joost Schrickx, filmmaker en scenarioschrijver en tevens docent scenarioschrijven.

- Basisboek Scenarioschrijven van Joost Schrickx, Nederlands, Paperback, ISBN: 9789082246308,
- Screenwriting van Syd Field, Engels, Paperback, ISBN: 9780385339032,
- Scenario schrijven van Patrick Cattrysse, Nederlands, Paperback, ISBN: 9789044127119,
- Films maken van Roemer Lievaart, Nederlands, Paperback, ISBN: 9789491416019,

Als ook;

- In the blink of an eye van Walter Murch en Francis Ford Coppola, Engels, ISBN: 9781879505629,
- The Filmmaker's Handbook van Steven Asher, Engels, ISBN: 9780452297289
- Cut by Cut van Gael Chandler, Engels, ISBN: 9781615930906, E-book als Paperback